

Nr 281.

Av herrar **Palmstierna** och **Jönsson** i Revinge, i anledning av
*Kungl. Maj:ts proposition nr 47, med förslag till lag
om kommission, handelsagentur och handelsresande m. m.*

Uti Kungl. Maj:ts proposition nr 47 med förslag till lag om kommission m. m. har kommissionär tillerkänts rätt till självinträde (§ 40) under villkor, att åtgärden uttryckligen gives kommittenten till känna (§ 41). Med detta stadgande har man velat på samma gång legalisera ett gängse okronrollerat bruk, som icke synes kunna hävas, men gjort det under sådana förhållanden att legaliseringen i själva verket skulle innebära större trygghet för kommittenten att hans intressen tillgodoses, än vad för närvarande är förhållandet. Det synes oss även, att någon erinran mot Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende icke är att göra. Emellertid är detta, såsom framgår av det betänkande, obligationsrättskommittén avgivit i ärendet den 31 december 1912, i ett avseende icke fullt betryggande för kommittenten. Vid s. k. *kombinationsaffärer* behöver nämligen, enligt den kommentar, kommittén lämnat till § 40 sid. 134, någon uppgift om att kommissionären handlar för egen räkning icke lämnas kommittenten. Motiveringen härför är den följande:

»I fråga om räckvidden av förslaget bestämmelser om självinträde må erinras, att, då i förevarande paragraf såsom utmärkande för självinträde angives, att kommissionären skall för egen räkning inträda såsom köpare eller säljare, de härom givna bestämmelserna icke äro tillämpliga å sådana fall, då en person erhållit i uppdrag från en kommittent att försälja en vara eller ett värdepapper och från en annan kommittent att inköpa samma slags vara eller värdepapper samt utför dessa uppdrag på det sätt, att han såsom försäljningskommissionär för den ene sluter avtal med sig själv såsom inköpskommissionär för den andre. Detta llvägagångssätt, som i utländsk litteratur plägar betecknas såsom

kombination (av motsatta uppdrag), förekommer i mycket stor utsträckning inom handeln med värdepapper. Det är givet, att därmed den faran är förbunden, att kommissionären, då han sålunda skall tillvarata båda kommittenternas intressen, åsidosätter den enes för den andres, men då det intresse, som skall av kommissionären tillvaratagas, här icke står emot hans eget, är nämnda fara väsentligen ringare än den med självinträde förbundna. Särskilda bestämmelser till skydd för den ene kommittenten emot den andre, när bådas uppdrag sålunda kombineras, hava därför icke ansetts erforderliga.»

Denna framställning må anses vara teoretiskt viktig, men i praktiska livet tillämpas kombinationsaffärerna på sådant sätt att nämnda motivering, som tar hänsyn till »ideella» fall, icke täcker de verkliga förhållandena. Vanligen tillgår det så, att köpare resp. säljare icke lämna fixa prisorder, utan bestämma maximi- resp. minimipris för orderns effektuerande. Möjligheten till uppkomsten av en viss marginal, som i fråga om spekulationspapper kan vara betydande nog, uppstår således. Följaktligen kan kommissionären, hållande sig inom de gränser kommittenternas order innebära, bereda sig möjlighet till avsevärd vinst på dessas bekostnad, om han t. ex. själv uppköper värdepapperen av säljaren för *lägsta* priset och sedan avyttrar dem i sin ordning till köparen för hans *maximipris*. Vissa dagar, då kursfluktuationerna äro stora, men tendensen hos dem för med börsern initierade är uppenbar, kan kommissionären-självinträdaren på sina kanske i landsorten boende kommittenters bekostnad göra stor förtjänst. Att detta icke är något tänkt fall, utan tvärtom synnerligen vanligen förekommande förhållanden, torde erfarenheten bestyrka. Givetvis borde sådant emellertid stävjas, ty trots vad kommittén yttrar, står i sådana fall kommissionärens intresse emot kontrahenternas. Då man även vet, att kombinationsaffärerna kanske äro de vanligast förekommande, blir önskvärdheten härav så mycket mer framträdande.

Det nu anförda ger således vid handen, att anledning föreligger att även vid kombinationsaffärer föreskriva, att kommissionären är skyldig meddela kommittenten, om han själv deltar, enär han vid en dylik affär kan bereda sig ekonomisk vinst. Varje undantag från meddelelseplikt bör följaktligen uteslutas och härom måste uttryckligen i lagen tillkännagivande göras. Emellertid är saken icke hjälpt med att kommissionären vid kombinationsaffären liksom andra förpliktigas deklarerera självinträde, och detta skulle också knappast kunna utföras, då han ju, teoretiskt betraktat, säljer, respektive köper till och från sig själv. Däremot skulle olägenheterna med all sannolikhet försvinna eller åtminstone i hög grad

förringas, om säljaren-kommittenten finge kunskap om vem som vore köpare-kommittent och till vad pris denne övertagit värdepapperen i fråga. Med en dylik bestämmelse skulle kommissionären tvingas att tillvarataga respektive kommittenters intressen och utsikten för honom att gentemot dem tillgodose sig själv bli ringa.

Såsom lagförslaget nu är utarbetat, torde ett stadgande av här nämnd beskaffenhet icke kunna införas i form av ändring av den framlagda lagtexten, utan synes det bli nödvändigt att genom ett särskilt tillägg t. ex. till 42 § eller också genom tillfogande av en ny paragraf vinna åsyftad rättelse. Formuleringen av det nya stadgandet erbjuder dock vissa svårigheter, ty *dels* måste man definiera vad som menas med kombinationsaffär, *dels* även skriva stadgandet på sådant sätt, att man erhåller säkerhet för att vid kombinationsaffär kännedom om att sådan avslutes bibringas kommittenterna. Vi tilltro oss icke att i denna viktiga fråga formulera en lagtext, som kan föreläggas riksdagen till godkännande endast efter granskning av ett arbetsbetungat lagutskott, utan nödgas därför inskränka oss till att begära en riksdagsskrivelse i ärendet. Härtill torde även det skälet föreligga, att då lagförslaget tillkommit genom skandinavisk samverkan, borde möjligen också ändringsförslag av mer betydelsefull beskaffenhet, innan de eventuellt upptagas till gällande lag bibringas vederbörande, som utarbetat förslaget för kännedom och yttrandes angivande.

På grund av det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville på lämpligt sätt föranstalta om utredning och förslag angående sådant stadgandes införande uti lagen om kommission, handelsagenter och handelsresande, att kommissionärs möjlighet att vid s. k. kombinationsaffärer i strid mot kommittenternas intresse bereda sig själv vinst, måtte, därest så ske kan, förhindras, och att ett dylikt tillvägagångssätt från kommissionärens sida i alla handelser blir i lagen uttryckligen förbjuden.

Stockholm den 10 februari 1914.

Erik Palmstierna.

Johan Jönsson.

